

ALOIS JIRÁSEK

Z ČECH AŽ NA KONEC SVĚTA¹

1.

Takového dědečka, jakého měli na mezihorské tvrzi, neměli zajisté po všem kraji Prácheňském, ba jistě ne široko daleko po všech krajích. Postavou se sice nijak obzvláště nelišil: bylť Václav Šašek z Mezihoře starý zeman, jakých bylo mnoho jiných, slušně na výsost urostlý, s hlavou poněkud dopředu pochýlenou, bílých, krátce střižených vlasů, bílých knírů; nosíval dlouhou staročeskou sukni, přepásanou pěkným pásem, úzké soukenné nohavice, škorně a na hlavě čapku kožešinou lemovanou.

Co však viděl a zkusil, co světa přehlédl, v tom se mu tak hned někdo nevyrovnal. Projelť valný kus Německa, plul po moři do anglické země, ve Španělich byl a ve Vlaších i ve Francouzích a bůh milý ví, které končiny světa ještě zobroubil; ale nejdivnější bylo všem, že byl až na samém konci země.

Mnozí tomu nechtěli ani věřit, než pravda to byla, a zeptal-li se některý nevěřící mezihorského dědečka: »Nuže, milý vladyko, je-li pravda, žes byl na konci světa?«

Tu se starý usmál, kníry sobě pohladil a řekl:

»Brachu milý, byl, a na nejzazším konci.«

A ptal-li se pak dále ten nevěřící Tomáš, cože tedy je na konci světa, tu starý vladyka čtverácky odpovídal:

---

¹ Převzato z: JIRÁSEK A., *Z Čech až na konec světa*, Praha 1950 (redakčně upraveno).

»Je – konec všeho, i nevěry – « a míval pak pokoj.

Ale jindy vážně o tom vypravoval. On vůbec rád vypravoval. Měltě o čem, na minulé časy rád vzpomínal, i paměť měl výbornou, třebaže již byl muž vysokého věku. Narodil se nedlouho po husitských válkách. Přečkal všechny zmatky v Čechách, nežli se stal správcem našeho království pan Jiřík z Poděbrad, žil za panování krále Ladislava Pohrobka, a když volili pana Jiříka, slavné paměti, za krále českého, bylo panici Mezihorskému asi osmnácte let. I tohoto slavného krále přečkal a dožil se za panování jeho nástupce, krále Vladislava Jagellonského, nového století, to šestnáctého. Zatím mu již hlava zbělela i kníry, ve tváři i na čele se vrásky vryly a v Čechách se zatím také mnoho změnilo, mnoho!

Starý vladyka Mezihorský rád povídal o těch svých časech minulých; povídal o nich sousedům šlechtickým, když se s nimi setkal v městečku, kamž do kostela jezdíval nebo i na trh, nebo když přijeli k nim na mezihorskou tvrz na lov nebo na »dobrou vůli«. Povídal také o těch zašlých časech rodině své, synu, u něhož žil, i vnukům svým a vnučce, Jaroslavu, Václavu i Lidušce. Z těch šlo Jaroslavu na patnáctý, Václavovi na třináctý rok a Lidušce bylo jedenácte let. Mnoho starý Mezihorský zažil, mnoho zkusil, byl ve vojnách, i krev za svého milého krále Jiříka proléval; ale nejvíce a nejraději vypravoval o svých cestách.

Všaktě to bylo za oněch časů, kdy málokdo se za hranice své vlasti podíval, kdy cestování bylo tak nákladné, drahé a nebezpečné, neboť začasté o hrdlo běželo, kdy bylo něco neobyčejného takový kus světa sjezditi!

Divil se tomu každý, kdo jen něco přeslechl, a nejeden moudrý vybízel vladyku, to že by stálo pro paměť budoucím, aby si, až dávno starého vladyky nebude, mohli přečíst, jak za jeho časů bývalo, jak za časů Jiříka krále se cestovalo a jak v cizích zemích bylo tou dobou.

Starý vladyka byl sám takového smýšlení. Proto nejednou se uzavřel do své komory, a vytáhnuv z výklenku veliké listy papíru, péro z vraniho brku a kalamář, jal se psáti těžkou svou rukou.

Jezdila zvolna po papíře, zvolna malovala hranatá písmenka. Často ustala, to když vladyka pochýlil bílou hlavu a vzpomínal.

loupežníci, kteří poctivé křesťany zajímají a do otroctví prodávají, daleko do ciziny, do mouřenínské země, odkud není spásy ani záchrany.

To všechno se mihlo mladému zemanovi myslí; ale bez dlouhého uvažování přisvědčil, že půjde. To se patrně švagru Jeho Milosti královské líbilo, neboť mu vlídně poklepal na rameno a pochválil ho za tu odvalu a statečnost. Pak mu nařídil, aby pomáhal všecko na dalekou cestu připravovat a opatřovat, ale aby mlčel a žádnému nic neříkal.

To bylo ovšem divné dost a mladý Mezihorský něco se nahloubal a napřemýšlel, proč jeho pán úmysl svůj zakrývá, proč že obmyšlenou cestu tak tají. Ale na nic neuhodil. A když později teprve se dověděl, pak také tak jednal, to jest mlčel a žádnému nic neříkal; až teprve po letech, když už král Jiřík, slavné paměti, odpočíval v hrobce u Sv. Víta, tu teprve svým přátelům pověděl, proč že tu cestu pan Lev z Rožmitálu podnikl.

Tak tedy se pilně na ni chystali.

Obleky pořídili letní i zimní, a mnohé z nich byly krásy a nádhery nevídané, zbraně dost opatřili a krásná brnění válečná i na turnaje, a především dal pan Lev nakoupit pěkných, zdravých a silných koní, kteří by byli do tahu i k nošení břemene i k jízdě. A mezi těmi byli nejkrásnější jízdní koně páně Lvovi a z těch zase jeden vraník drahocenný a vzácný, kterého mu sám král daroval. A pan Lev si zase vzpomněl na svého služebníka šlechtického, na mladého Šaška, ježž překvapil pěkným, mladým hnědákem.

Tomu říkali Jiskra a na tom koníku bystrém a vytrvalém projel mladý šlechtic veliký kus světa.

Zpočátku nevěděl mladý Mezihorský nic, kam nejprve zaměří, který je cíl cesty páně Lvovy, neboť pan Lev všecko silně tajil. Tolik však přece zvěděl, že nebudou sami, nýbrž že pojedou s nimi ještě několik pánů a rytířských lidí a dosti četné družiny.

Tak se pilně na ty cesty připravovali. Oč se pan Lev z Rožmitálu sám staral, to byly průvodní listiny a zlato i stříbro. Toho všeho bylo hojně potřeba, ale nesnázi v tom neměl, neboť král Jiří ruku svou nezavřel. Průvodní listy, a jiné na doporučenou všecky po latinsku psané

Sami jsme si to velké a dobře hrazené město pilně prohlíželi, zvláště císařský hrad a kostely, kdež nám ukazovali mnoho vzácných ostatků svatých a také meč, střevice, škorň i ostruhy někdy císaře Karla Velikého, a na hradě a na radnici mnoho kusů střelných, hrubých i menších houfnic, tarasnic a všelikých jiných potřeb válečných.

Z Normberka do Anspachu jsme zaměřili a tu nás markrabí Albrecht Achilles přijal velmi poctivě a tu byl první turnaj, kterého se naši účastnili. Pan Jan Kolovrat Žehrovský, jak jsem už řekl, vjel v okol a proti němu vladyka Miroš, také z naší družiny. Tentokráte ještě nezápasili se žádným cizím, nýbrž jen mezi sebou, ale velmi statečně na podiv všem cizím.«

»A jak vás v Němcích uvítali a jak s vámi jednali?« ptal se jednou jeden z paniců, když starý vladyka Mezihorský zase vypravoval o své cestě.

»Ach, všelijak. Byliť jsme všude rozkřičeni jako nejhorší kacíři. Někde se nám vyhýbali, někde se nás štítili nebo černě na nás hleděli, a kdyby byli směli, zle by nás byli vítali. Ale skoro všude pak obrátili, když nás poznali, když viděli, že jsme pobožní jako oni a ještě pobožnější, že nejsme divocí lidojedi, jak o nás o Čěších všude předtím, o těch vojnách husitských, rozhlásili, když se českých husitů tak báli.

A panu Lvovi se také dařilo. Markrabí braniborského v Anspachu si tak získal, že ho nechtěli ani pustit, a když jsme se na další cestu vypravili, dal mu markrabí listy na doporučenou a dal nás vyprovodit. V Anspachu jsme se měli tuze dobře a pak v Rejně Kolíně.

Tam jsme plavali po lodi po řece Rýnu a dojeli jsme tam zrovna prvního dne měsíce ledna L. P. 1466 za tuhé zimy. Kurfirst tamější, Rupert se jmenoval, přijal nás velmi vlídně a lid kolínský, který zpočátku na nás Čechy divně hleděl, pak také jednal s námi přátelsky.

Ukázali nám vše, co měli památného, z čeho si pamatuji, že nám ukázali hrob sv. tří králů a sv. Heleny, matky císaře Konstantina.

Nám na počest odbýval kurfirst velký turnaj a po něm byla velká hostina a pak se tančilo. A tu jsme také ukázali, že něco umíme. Tamější paní a slečny ptaly se pana Lva na náš český tanec, a zvláště na pochodňový, o tom že ledacos slyšely a že by ho rády viděly. A tu pan Lev, jak byl dvorný, ihned jim přislíbil, že jim ten český tanec ukáže. Ihned svolal nás všechny z

Poslyšme starého Šaška, jak na rodné tvrzi u planoucího krbu synu a vnoučatům vypravoval:

»Z Němec jsme se přes Cáchy dostali brzo na burgundské hranice. A sotva jsme za nimi urazili den cesty, již jsme spatřili něco neobyčejného. Přijeli jsme k jednomu městečku a u toho měli zrovna podivný hon na králíky. Rozumíte-li, na králíky, kterých tam mnoho chovají v širém. Ale divné měli na ně honce – ochočené tchoře, věříte-li. Ti byli tak vycvičeni, že králíky v jejich podzemních dírách vyčenicnali a odtud je kousáním vyštípali a ven vypudili, kdež na králíčky již čekala tenata, sítě a myslivci. To vám byl rej a shon, to bylo pískotu a kvičení i štěkotu divného! Králíků bylo jako myší, jen se jimi vše hemžilo. Kteří proklouzli, utíkali jako vítr. Ale málo jen se jich zachránilo. Zabitých králíků napočítali lovci přes čtyři sta, a když jsme se tomu počtu divili, povídali, to že není nic přespříliš, to že o některém honě jich až šest set ulovili. Maso králíčí rádi jedí a je dobré, bílé jako z kuřete, a kůže vydělávají na kožešiny. Až dosud jsme dosti bezpečně cestovali, ale nyní to přestalo, neboť přišli jsme právě nevhod; bylat' v zemi zrovna válka. Vévoda burgundský Filip válčil totiž se zbojným a zlým vévodou geldernským a s městem Lutychem. A tak se všude hemžilo potulnými žoldněři a záškodníky, u nichž nic neplatily naše průvodní listy; zato však spíše naše tesáky, meče a palcáty.

Zpočátku jsme opravdu byli několikrátě přepadeni a šlo do tuha, ale že náš bylo dosti, přes čtyřicet, a že jsme se nedali, měli také pověst prospěla, nebo až tu si vypravovali o českých husitech, jací jsou to bojovníci, zrovna prý s ďáblem spřežení. Pro tu nejistotu, nebo nám bylo ustavičně se na pozoru míti a v noci pořád vozy a vše hlídati, se nám zpočátku v burgundských krajinách nelíbilo. A také ten kraj byl smutný. Samá širá rovina, stromů málo a dosti všude bahen. Některá město byla bahny a močály ze všech stran skoro obklíčena a jen na jednom nebo na dvou místech měla přístup do hradeb. A kromě měst na pahorcích samý povětrný mlýn, takže to divně vypadalo. Ale vesnice jsme všude shledali tuze pěkné a zvláště čisté, stavení zděných se střechami břidlicovými, takže jsme jednu ves, která měla pět kostelů, za město měli.

Koncem měsíce ledna dostali jsme se do hlavního města brabantského, Bruselu, kdež měl vévoda burgundský hrad. Tam také toho času byl se svým dvorem; syn jeho Karel obléhal s velikým vojskem město Lutychem. Však bychom se tam k Lutychemu byli málem dostali také do boje, toť se ví. Vzkázaltě pan Lev princí Karlovi, když uslyšel, že leží před Lutychem, že on,

a tu že on, pan Lev, slíbil vévodovi, že na té příležitosti ukáže se svým lidem panu vévodovi, všemu dvoru a Brabantský, jaké jsou u nás v Čechách turnaje a jaké my Čechové máme hry válečné a jaká sedání.

„Tak, páni bratři!“ dodal, ale díval se přitom nejvíce na pana Žehrovského, „pamatujte na čest a slávu jména českého!“

To jste měli slyšet, jak jsme všichni chutě vykřikli, jak nás to těšilo! Oči všech nás, jako zrak páně Lvův, spočinuly na panu Žehrovském, ale ten stál mlčky a jen se trochu usmíval, hladě si své dlouhé, pěkné kníry. Než oči mu zasvítily, když slyšel o sedání; dobře jsem si toho všiml.

My se pak turnaje nemohli ani dočkat; byl jsem velice rád, když pojednou roznesla se novina, že princ Karel se vrací s vojskem z pole. Všecko se hrnulo uvítat slavného vítěze a pan Lev se také vypravil s námi. Vystrojili jsme se co nekrásněji; pan Lev sedl na svého vraníka, jemuž se všude, kudy jsme jeli, nemálo divili a na nějž nyní poručil vložiti kropicí zelený, aksamitový, zlatem krumplovaný. Však také si ten vraník pyšně vykračoval a bujně hlavou pohazoval, jako by věděl, že se všem líbí. Ale můj Jiskra, třebaže nebyl tak vystrojen a tak krásný, také si bujně vedl a zrovna jako by tančil pode mnou, jak krásně šel.

Tak jsme měli s dvořany vévodskými, kteří všude nám přední místa nechávali, až jsme prince Karla a jeho vojsko potkali. Ten pana Lva velmi poctivě přijal a již ho také nepustil, nechav si ho po svém boku. Tak jsme se vraceli u valném průvodu do města. Což tu bylo veselého troubení a bubnování, jak vesele vojsko praporeci a korouhvemi mávalo a lid jak jásal, vítaje radostně vévodova vítězného syna! A jaká podívaná na všechn ten lid vojenský, šlechtice i měšťany v jejich divných a bohatých krojích, zvláště když pak zažehli všude četné pochodně, neboť se bylo zatím setmělo.

Když jsme přijeli do města, musil pan Lev s vítězným princem Karlem nahoru na hrad vévodský, kdež bylo slavné uvítání. My pak zůstali dole ve městě, kdež se všechno, vojsko i lid, veselilo po celou noc z radosti, že dobyli tak slavného vítězství. My se veselili také, ale ještě více jsme se těšili na zejtrí, na veliké a slavné zápasy.«

»Tak jest,« přisvědčil starý vladyka a pokračoval:

»Pak už rytíři vjížděli v okol. Bylo tu zase mnoho krásy a nádhery, krásných koní s bohatými kropicí, drahých a vzácných brnění. Nejprve burgundští rytíři vespolek zápasili. Vždycky se proti sobě rozjeli s dřevci nadobyčej tenkými a vrazili do sebe, aby je zlomili a roztříštili o brnění. Po turnaji pak počítali, a který rytíř nejvíc těch dřevců zpolámal, toho vítězem slavili. Hlasatelé vyvolali hlučně jeho jméno, trubači troubili, bubeníci bubnovali a všechen lid vesele křičel, jásal a výskal, slavě vítěze.

My však vidouce ta tenká dřevce v duchu jsme se smáli, jaká to hračka titěrná, tak pro pacholata a panošky, když se cvičí; pan Kolovrat Žehrovský nahlas divně o tom mluvil. Dobře ještě že česky nerozuměli. Pak nastal zápas tužšího způsobu; aby jeden druhé ze sedla vyhodil, jak bývá. V tom zápase pan Lev nad jiné se vyznamenal. Och, milí chlapci, jako by nedávno bylo, dobře ho vidím, toho statného pána, jak na svém krásném vraníku v okol vjížděl. Kůň jeho měl krásný pancíř vpředu i vzadu, mezi ušima vysoký strakatý chochol a v tom chocholu, jak sebou kůň hnul, zvonily tři stříbrné rolničky. I ohon vraníkův byl vyzdoben, a to na hořejší části drahým aksamitem višňové barvy, na kterémž aksamitu ke všemu se ještě leskly zlatotkané pentličky krásně uvázané.

Na pana Lva byla krásná podívaná, ale nejenom pro drahé odění, ale také na to, jak dva burgundské rytíře, jednoho po druhém, pěkně vyhodil ze sedla.

To také pořídil pan Bořita; že pan Kolovrat Žehrovský rovněž, toť se rozumí. Bořita dva a Žehrovský tři! Jiný by toho měl dosti, ale sotva se s nimi spořádal, už se ptal Žehrovský pana Lva, když se tedy začnou jako doma, po česku. Pan Lev mínil, že by si měl trochu oddechnouti, ale Žehrovský se dal nahlas do smíchu, tvrdě, nyní že je právě při dobré chuti, tak jen aby začali.

Pan Lev, nechtěje se dáti zahanbit, svolil a nabídl se, že on sám půjde se Žehrovským v okol. Ihned sňali kolčí helmy, dali si odepnouti těžké pancíře a za ně připjali sobě lněné prošívané. A jak se vyhoupli do sedel na koně, podalo pachole panu Lvovi jeho dřevce a já panu Žehrovskému. Už v ten okamžik bylo nám kolem slyšeti výkřiky úžasu.«

vyváděli, jak jásalí, tleskali a volali! Vtom také zahučely fanfáry trub a hlučné bubnování, že byl radost poslechnout. Ale největší radost měli jsme my Čechové. Tak jsme se z toho radovali, jako by každý z nás to byl vyvedl a jako by každého nás ctíli a slavíli.

Bylat' sláva pana Kolovrata slávou českého jména, a o to nám běželo všude nejvíce, abychom mu co nejvíce cti a slávy zjednali. Pan Lev byl zvláště rozradován a tiskl upřímně ruku pana Kolovratovi Žehrovskému.

Ale to ještě nebylo všemu konec. Jak ti dva zápasníci z okolu vystoupili, vjeli tam dva noví z naší družiny: pan Frodnar a Kovarsý. Ti také proti sobě hnali v takovém odění a tak jako pan Lev a pan Žehrovský. A oba také ukázali, jakou mají sílu, nebo jakkoliv se prudce srazili, žádný z nich ze sedla nevyletěl. Pak oba dřevce odhodili a chopili se naší české zbraně – palcátu, který měl každý u sedla. A to jste měli vidět, jak ti dva na sebe doráželi, jak do sebe železnými palcáty bušili, až jiskry z nich prchaly, jak obratně rány zachycovali, jim se uchylovali a koně otáčeli. Někdy, když rána dopadla, až helmice cvakla, vykřikovaly paní a slečny, myslíce, že se jistě některý z těch našich zápasníků svalí. Ale nesvalil se ani ten, ani onen. Žádný z nich nebyl přemožen, oba byli vítězové a oba se mohli děkovati za všechnu hlučnou pochvalu, které se jim dostalo.

Tleskali jim, vstříc volali, bubnovali, troubili. A tak to sedání slavně vypadalo. Ti tam v Brabantsku se nejvíce divili, že naši zápasníci podnikli zápas kolikrát za sebou, aniž si vydechli. Ale nejvíce se tomu divili, s jakým dřevci mocnými a jakou zbraní, palcátem totiž, a tak opravdově zápasili. Vždyť vám musili pánům a rytířům po zápase ty své palcáty ukazovat a každý je ohmatával a potěžkával.

„Probůh,“ zvolal sám vévoda Karel, „takovou-li zbraní vždy provádíte u vás zápasy a hry válečné?!“

Když mu pan Lev přisvědčil, tu mladý vévoda, a sám byl nějaký hrdina, zvolal:

„To-li nazýváte hrou! Tot' aby tak zápasili lidé, kteří jsou na smrt odsouzeni. Vy lehko života vážíte!“

Ale to zapomněl, co dělá otužilost a pilné cvičení.«

»A pan Žehrovský, co ten?« ptal se Jaroslav.

»Ach, ten měl slávu největší. O tom říkali a mysleli, že je z obřího plemene. Po turnaji pak byla veliká slavnost. Vítězové předvedeni před vévodu Karla. V čele všech těch vítězů kráčeli naši, nejpřednější Češi, pan Lev, pan Žehrovský a pan Bořita. A tu se ukázalo, jak se jich vévoda velice váží, a zvláště pana Lva, neboť sňav svůj vlastní zlatý řetěz se znamením zlatého rouna, pověsil jej na hrdlo panu Lvovi. Ten poklekl a vévoda, udeřiv ho třikráte mečem na rameno, přijal ho tím mezi rytíře zlatého rouna. Té cti dostalo se také panu Žehrovskému a Bořitovi. A čest ta nebyla malá, neboť vévoda Karel Burgundský byl sám toho řádu a znamení zakladatelem.

Tam v tom Brabantsku jsme se měli vůbec dobře a dobře jsme si tam tušili. Měli nás všude rádi, všude byli k nám úslužní, a tak nežli jsme se nadáli, minulo šestnácte dnů, co jsme se v Bruseli zdrželi. A ještě nás nechtěli pustit. Ale my již nemohli déle se meškati, a tak dne osmnáctého, když jsme si všechno na další cestu připravili, odebrali jsme se na hrad, abychom vévodovi Filipovi a mladému vévodovi Karlovi, jeho synu, jak náleží a slušně se poděkovali. A tu nás naposled častovali v krásné síni stropy pozlatitého, stěn drahými čalouny ověšených. Z oken při vrchu krásně malovaných bylo vidět zrovna do rozlehlé obory při hradě. Byla tam krásná podívána –«

»Ale vždyť to bylo v zimě,« vskočila Liduška dědovi do řeči.

»Ano, v zimě, ale měli tam krásné staré stromy a jejich průsekem bylo vidět veliký, velikánský rybník.«

Starý pán vída, že vnoučata jako očekávala něco jiného, čtverácky se pousmál a pokračoval:

»Hodovali jsme v té krásné síni. Pojednou, když jsme již dojídali, a tu již byl hezky šero, ozval se venku hlahol trub a kotlů. My na se udiveně hleděli, vévoda však usmáv se vyzval nás, abychom se podívali okny. My k nim přistoupili a již jsme také u nich zůstali. Rád si, milé děti, na to vzpomínán. Bylo šero, ale v té oboře u hradu bylo světlo a jasno. Na kmenech starých dubů hořela přípevněná světla, a nejvíce jich planulo kolem rybníka, jak jsem o něm

povstali, zase usadili! Než radou dědečkovou a vytrvalostí toho přece dosáhli, že se na želízkách udrželi, rozjeli a pak slušně jezdili, čím dále, tím hbitěji a rychleji, takže byla radost se podívat na ty dva vladykovy mladé synky v otáhlých kabátcích kožešinou lemovaných, v úzkých soukenných nohavicích, na nichž se rděly řemeny toho brabantského nástroje divného. A jak těm panicům v rysích čepicích vlály kol uší vlasy, když jako šípky po ledě se rozjeli, jak jim oči zářily a zdravá líc se rděla!

Lidé nejen ze tvrze, ale i z nejbližšího okolí chodili se na ně dívat. Nejraději však a nejdéle na ně hledíval starý vladyka, jejich děd, jenž ve vysokých botách, v teplém kožichu chodícím a v bobrové čapce přecházel hrází rybníka pozoruje, jak se oba bratři předstihují, honí a dohánějí.

Obyčejně se jim z ledu ani nechtělo a vydrželi tam, i když za holými, starými duby na hrázi nebe se krvavě rdělo od slunce západu, i když nad tou záplavou večerních červánků zatřepetala se jasná večernice.

Někdy i při měsíčku se na ledě proháněli. Chutě však opouštěli rybník, když věděli, že bude dědeček vypravovat.

Bylo to tak pěkné, když po večeři s ním zasedli ke krbu, když zář ohně mile se kmitala po zdech a venku se ozýval vítr ženoucí sních do okenic a když děd, vzpomínaje časů dávno minulých, vypravoval o cizích zemích a divných svých příhodách.

A tu jednou, jak sám přikládal smolná polínka na oheň v krbu, pravil:

»Cožpak nám tu je pěkně v tento zimní čas, i když je třesutý mráz, ale tam v té brabantské zemi, tam je v tu dobu hůře.«

»A proč, dědečku?« ptali se oba mládenečkové.

»Protože tam je nouze o dříví. Tam není takových rozlehlých lesů jako u nás. Však jsme to sami zažili, jako my s panem Lvem, když jsme těmi končinami zimního času cestovali. Tam vám topí sušeným trávnikem a divnou jakousi černou zemí tvrdou, která hoří jako kovářské uhlí. To jsme viděli, když jsme se brali z brabantské krajiny do flanderské. Tam jsme přijeli do jednoho města, Brygge mu říkali, to vám bylo všecko na vodě, a v městě tom měli mostů a

»Byl jsem tenkrát ještě mlád a měl jsem husté, pěkné vlasy. Opravdu pěkné, jak mi i doma říkali. A dlouhé byly a na konci pěkně zkadeřené. Všichni jsme měli dlouhé vlasy, ale já nejdelší. A tomu se divili, neb nebylo zvykem v Anglantu nositi dlouhé vlasy. A tak, jak jsem se kde v Londýně na ulici ukázal, běhali vám za mnou a lidé si na mne i na každého Čecha ukazovali, jaké má dlouhé vlasy. A což nejvíce k smíchu bylo, že myslili, že ty vlasy nejsou naše, nýbrž cizí, nějak na hlavu přilepené.«

Chlapci i Liduška se dali do hlasitého smíchu.

»Město Londýn jsme si dobře prohlédli, zvláště jeho krásné a bohaté kostely. Pak nás vedl pan Lev do hradu královského, jenž slul Tower, kde nás přijal král, Eduard se jmenoval. Byl k nám velmi přívjetiv a laskav a pan Lev u něho dobře pochodil. Také jsme byli na královské hostině, kdež jsme viděli mnoho paní hrubě sličných. Ale to se nám na nich nelíbilo, že měly nadobyčej dlouhé šaty, takže je za sebou vlekly. Ale zato se nám při té hostině hudba líbila, šedesát zpěváků zpívalo, což bylo to nejhezčí.

Pak nám dal král ukázat všechn ten svůj hrad, komnaty a síně i veliký svůj poklad, krásné zahrady a obory, v nichž bylo mnoho divných rostlin a také mnoho divé zvěře, až z mouřenínské země. Tu nevidanou zvěř měli v klecích.

Všude nás pěkně přijali a vítali, ale na Brusel a na brabantskou zemi jsme nemohli zapomenout. Tam byli přece jen jiní lidé než ti Engličané, u nichž jsme shledali mnoho falše a neupřímnosti. Proto nás nic nemrzelo, když pan Lev oznámil, že z Londýna odjedeme do Francouz. Tak jsme mířili zpět k moři. Cestou zastavili jsme se v jednom hradě královském nedaleko Londýna, a ten slul Windsor.

Nejvíce se mně líbila veliká, krásná obora u něho, zvěří se jen hemžící. Zvláště mnoho srnčí jsme viděli a také bílé srnky a daňků na sta. V tom hradě na nás čekali páni a rytíři z bratrstva sv. Jiří, kteří byli z rodů v zemi nej přednějších. Ti zvláště pana Lva s velikými počtami vítali a přijali ho také do svého bratrstva. Když odjížděl, žádali ho, aby se jim podepsal do mšálu v kapli sv. Jiří.

stran další cesty. I stalo se tak, a hejtman s panem Lvem uctivě se rozloučiv odešel a dal poté na galejích nám na počest vystřelit z hrubých kusů.

Když nám pak galeje z očí zmizely, nastával soumrak. Vtom se nám pojednou obrátil vítr a strhla se pak hrozná bouře, která náš koráb zahнала z naší cesty daleko, dobrých dvě stě mořských mil, jak naši plavci počítali. Než pánbůh nedal nám zahynouti, a tak strašlivou tu bouři za černé noci, za hrozného blýskání a hřímání s pomocí boží šťastně jsme přečkali. Ale zabloudili jsme k jednomu ostrovu, kdež jsme dvanácte dnů čekali na příznivý vítr. Odtud posléze jsme se dopravili na břeh francouzské Británie a vystoupili jsme u města St. Malo na pevnou zemi, děkující pánubohu, že máme moře za sebou. Tak jsme se šťastně dostali do francouzské země.«

»A jak jste se tam měli?« ptal se neúnavný Jaroslav.

»O tom až podruhé, synáčku. Nyní se hrubě připozdilo. Půjdeme spat.«

8.

Mladým panicům a jejich sestře Ludmile nebylo ani do příštího večera čekati, aby zvěděli, jak se jejich děd měl ve Francouzích. Strhlat' se do druhého dne nedlouho po obědě taková metelice, že pro sypké mraky sněhu, jak je vichřice kolem tvrze rozháněla, nebylo ani val viděti. A tak všecka vladycká rodina sesedla se pěkně ve velké jizbě u krbu; což zbylo starému Šaškovi z Mezihoře, nežli aby rodině své, zvláště svým vnoučatům, ukrátil chvíli vypravováním?

I vypravoval o té francouzské zemi, a především o Bretoňsku, kterým se brali s panem Lvem z Rožmitálu a veškerým jeho poselstvem.

»Je vám to země hornatá, ale na úbočích a v dolinách mají tam pole dost, a co zvláštního, že každé je oploceno neb ohrazeno zdí. Lesů tam také dost, a zvláště pěkných velikých lesů dubových. Čemu jsme se však divili, že tam mají málo vlků, mnohem méně nežli u nás. Ukáže-li se kde vlk, je z toho veliké pobouření, a tu se všichni, kde kdo, seženou, honí ho, až

A tam nám také vypravovali, jaký pak nastal zmatek a zármutek, když přišla pojednou novina z Čech, že tam ženich královské dcery, král náš, Ladislav, dlouho ani nestonav, zemřel. Noviny ty došly zrovna na Štědrý den, kdy naše poselstvo v nejlepším veselí začalo slavit svátky vánoční.

Z Turon jsme pak jeli přes město Ambrosia na jeden hrad, jehož jméno jsme zapomněl, na kterémž toho času sídlil francouzský král Ludvík. Mnoho jsme o něm slyšeli, že je ctižádostivý, úskočný, lstivý a krutý na své poddané. I byli jsme ovšem žádostivi, jak nás uvítá, a pan Lev asi hrubě přemýšlel, kterak na něj, aby u něho rovněž tak šťastně pořídil jako dosud u všech knížat i krále englického. Hrad králův, velmi výstavný a pevný, stál na vysoké skále. Přibyli jsme tam pozdě odpoledne a hned nás tam pustili, jak jsme se ohlásili, a přivítali nás počestně. Nazejtří o nešpořích dáno jest nám slyšení před králem. Pan Lev nejprve pozdravení učinil od krále českého a dal listy věřící. A když jest francouzskému králi list věřící krále Jiřího přečten, ihned král Ludvík vzal pana Lva do svého pokoje se svou radou. Tam dobře dlouho si pobýli, až měl pan Lev odpověď od krále, a to vše v tajné radě. Pan Lev se odtud navrátil nějak vesele, jak mu bylo na tváři znát, a jistě dobře pořídil toho dne i ve všem pak jednání, neboť jsme tu pobýli za devět dní.

Hned toho dne zval nás král všecky k večeři, a tu jsme byli ctěni poctivě –«

»Tak ten král nebyl zlý,« tázal se pan Václav.

»Na nás nikterak. Ano velmi laskavý a vlídný a všichni jeho dvořané, jakož vůbec všichni ve francouzské zemi. Ale přece se nám tak nelíbilo jako v Brabantě na dvoře vévody Filipa a jeho syna Karla.«

»Kam jste se poté obrátili?« tázal se Václav.

»Z toho hradu králova nazpět do Turon, abychom se dostali na silnici do Španihel. Brali jsme se ustavičně na poledne, a to krajinami napořád utěšenými a úrodnými, kdež bylo mnoho krásného pole a znamenitých vinogradů. Začasté však jsme se dostali do končin lesnatých a mnohdy jsme po několik hodin putovali tmavým, rozlehlým hvozdem. Ale nic se nám nestalo, neboť bylo nás notný houfec, a nadto měli jsme průvodní list krále francouzského.

A Liduška dodala:

»Proč pláče a sténá?«

»Slyšte, co nám tam o ní vypravovali,« odpověděl starý vladyka. »Meluzína byla pramáti toho slavného rodu lusignanského. Však nebyla ženou smrtelnou, alebrž vodní pannou, podoby však nad jiné ušlechtilé, překrásné. Pro tu krásu si ji oblíbil mladý šlechtic, praotec toho rodu lusignanského, a pojal ji, ač nebyla rodu vznešeného, za manželku. To však nevěděl, že byla vodní pannou, neboť s tím se mu krásná Meluzína nesvěřila. Teprve za delší dobu o tom se dověděl, a tu ji pak zapudil, nedbaje jejího pláče a nářku, ani jejích proseb. Od té doby nemá krásná Meluzína pokoje, pláče a nařiká, až její nářek rozléhá se povětřím. Tam v tom městě Lusignanu podívali jsme se do hradu, který prý ona vystavěla, a ukázali nám v něm také věž, prastarou, zčernalou, která říkají věž Meluzínina.«

»A proč?« ptala se Lidunka povzdechnuvši, všecka zajata neblahým osudem krásné Meluzíny.

»Proto ta věž tak slula, že se v ní občas Meluzína zjevovala, a to vždy půlnočním časem, sténajíc a nařikajíc. S hrůzou jí naslouchali, neboť každý věděl, že to zlé znamení, že jí vzápětí jde smrt. Kdykoli se Meluzína na věži zjevila, jistě někdo zanedlouho skonal, buď francouzský král, nebo někdo z rodu lusignanského.«

»Ubohá!« nahlas si Liduška povzdychla, myslíc na nešťastnou Meluzínu, a vtom všichni jako by se zarazili a naslouchali, neboť venku žalostně zaúpěl vítr, naplňuje sténáním svým všechno povětří. Starý vladyka pak je všechny vytrhl, jak začal nanovo:

»Odtud pak jsme se brali dobré tři dny skoro samými lesy dubovými a bukovými, a to cestou hrubě zlou a namáhavou, až jsme dorazili k jedné velké řece, která nedaleko odtud tekla do moře.

Přes tu řeku musili jsme se plavit a minuli jsme v ní několik ostrovů a ostrůvků velice utěšených a pěkných. Na jednom z nich viděli jsme mezi starými duby mnoho divokých kanců, na druhém byli samí bažanti a třetí zelenal se krásnými vinohrady. Přeplovivše se

My byli vzadu. Před námi šli čeled' a koně a soumaři nesoucí naše vaky za potokem, spatřili jsme, že ti ozbrojenci zastavili náš průvod a že koně se vším všudy pryč odvádějí.

„Hle, té roty loupežnické!“ vzkřikl pan Žehrovský. „Vizte, co nám dělají. Páni bratři, na ně! Ukažte jim, že se nebojíme.“

Hned chystal zbraň a my všichni. Kuše se napínaly, a co jsme měli několik pušek střelných s sebou, ty se také chystaly. Než pan Lev byl opatrný a rozvážný.

„Nestřílejte!“ vzkřikl. „Ani jedinou ránu, pravím! Dříve zvíme, kdo jsou a co chtějí!“

A tu náš tlumočník, onen, kterého jsme měli z Brabantu, zvěděl, že jsou to celníci a že chtějí clo. Pan Lev rád je zaplatil a hned nám pak vydali koně a vše a ještě i list psaný přidali, ale vyznali se také, že kdybychom byli stříleli a jenom jediného z nich jen něco málo zranili, že by nás všechny byli pobili a o zboží naše se rozdělili. Tak se dobře osvědčila rozvážnost páně Lvova.

Ach, milé děti, tenkrátě nám uhodily zlé časy. Tenkrátě se mně nejednou v těch divokých horách zastesklo a na domov, na tuto naši tvrz jsme častěji vzpomínal nežli kdykoli jindy. Dobrých třinácte dnů tloukli jsme se těmi pustinami, někdy samou krkolomnou strání, někdy zase roklemi a opět cestičkou vzhůru jako do střechy, a nadto ještě nad hlubokými, hroznými propastmi, jeden za druhým, pěšky, stěží koně vedouce. Ba začasté jsme je zrovna za sebou táhli, neboť strachy se třásli a z místa se jim nechtělo, nebo nemohli dále unavením, slabotou a ještě více palčivou, hroznou žízni.«

»Ale léto ještě nebylo,« mínila Lidka, naslouchajíc s nemalým účastenstvím a pomýšlejíc, co dědeček jakživ zkusil.

»Bylo v červnu měsíci, ale v těch končinách země španihelské, milá beruško, je horko jinačí nežli u nás. Hrozné, veliké, někdy k nesnesení. V horách samých ještě nebylo tak zle o vodu, neboť přece jsme v údolích a ve skálách uhodili na potůček nebo studánka nebo pramének. Ale pak, když jsme jeli vyschlou, pustou, široširou plání v zemi kastilské, tu bývalo jak náleží zle. Vesnic nebo jen osamělých stavení lidských viděli jsme pořádku a začasté jsme jeli celý

den, ano i více a nespatriili jsme ani střechy, ani člověka. Kolem samá divočina, na níž se jen bejlí dařilo a – to byste si nemysleli – množství šalvěže a rozmarýny.«

Panicové své překvapení netajili a Liduška nahlas vykřikla. Byloť jim divno, že rostlina ta, již jen ve světnicích za okny vídali jako rozmarýnu, rostla tam divoko.

»Celé houštiny jí tam bylo,« pokračoval starý vладыka. »Jako v lese. Zpočátku se nám to líbilo a ulamovali jsme si haluze za klobouky a čapky a koním do ohlávek. Záhy však jsme je zase zahazovali. Šla z nich a z těch rozmarýnových houštin taková silná, těžká vůně, že se nám všem hlava rozbolela. A bolela nás ustavičně po tři dni, protože jsme jeli pořád samou rozmarýnou a slunce pražilo, div že jsme se nezalkli. Tu jsme zkusili nejvíce žízně. A více ještě naši koně. Zle bylo tenkrát. Nikde ani krůpěje; my pro sebe ještě malé zásoby vína s vodou měli, ale pro dobytek nebylo nic. Slabší koně, a zvláště ti, kteří nosili těžké vaky, sotva nohama pletli, až pak mnozí z nich, všichni vysílení, padali. A my jsme museli nechat. Nebylo pomoci.

Pak již došlo na lepší, na dobré koně. Panu Lvovi zhyuli tam dva krásní klusáci, a –«

Tu se starý vладыka zamlčel a hleděl zamyšleně před se. Pohladil si hlavu a pravil:

»Pamatujete-li se na Jiskru?«

»To byl tvůj hnědák!«

»To byl tvůj klusák!« odpovídali chlapci najednou a Jaroslav dodal:

»Však jsem se chtěl právě optat, jak ten to vydržel –«

»Ba nevydržel, milí chlapci,« odvětil stařec a mávl rukou. »Tolik tomu již let, a přece je mi nějak lítostně, když na to věrné, dobré, krásné zvíře vzpomenu. Dlouho se bránil, dlouho snášel žízeň, až pak ho přece zmohla a hrozná unavení. Šetřil jsem ho dost, ale nic naplat. Padl posléze a zhyul. Věřte mně, když jsem tak na něj hleděl, jak sešel, když se po mně obracely jeho věrné oči, jako by mluvily a prosily, slzy mne polily. Případlo mně, jaký kus světa mne nesl, jak byl statný a poddajný, vzpomněl jsem si také na tu chvíli, když jsem na

příbuzného, slovanského. A tak za krále českého vyhlásili Kazimíra Polského. Z toho vzešla tuhá vojna. Mnoho tisíc Polák vtrhlo do Čech a spojilo se s vojskem českým. Spojené to vojsko položilo se táborem u samého města Tábora. Proti nim přitřhl Albrecht Rakouský s věrnými sobě pány českými a s Němci přemnohými. U něho také byl ten španihelský biskup a s tím onen rytíř španihelský, s nímž jsme se v Burgosu shledali.«

»A co vypravoval?«

»Dosti vzpomínal. ‚Tenkrát jsem byl Čechům nepřítelem,‘ pravil, ‚ale vy jste nyní hostmi v naší zemi a já jsem a budu vaším přítelem.‘ I vypravoval nám, jak před Táborem leželi proti táboru česko-polskému, jaké potyčky byly mezi oběma tábory a také dole u řeky, když jezdili koně napájet. Toť prý bylo jako někdy před Trójou, že vyjel ten neb onen rytíř z toho neb onoho tábora, že nepřítele vyzýval, až někdo proti němu vyjel, a jak oba tábory na ty souboje hleděly a jak začasť celé houfce utkaly se bojem. I vyznal a netajil ten španihelský rytíř, jak tenkrát uměli naši předkové husitští bojovati, jak se jich všude, kde byl v Němcích obzvláště, báli nadmíru. Také si vzpomněl, že tam před Táborem část vojska Albrechtova byla rozprášena a na hlavu poražena.

Tu mu pan Lev pověděl, to že učinil tenkrát mladý šlechtic český, nyní jeho švagr i pán, totiž král Jiří Poděbradský, jenž tenkrát poprvé vojensky se proslavil a v jehož jménu že se nyní ubírá ke dvoru Jeho Milosti krále kastilského.

I divil se nemálo ten španihelský rytíř a měl pana Lva pak ještě u větší poctivosti a byl k nám velice ochoten a laskav. Ten nám ukázal všecko město a pak nás zavedl za město do velikého, krásného kláštera, který založil jeho vlastní bratr, někdy biskup v Burgosu, tenkrát již zemřelý.

Nejkrásnější byl kostel a v tom bylo šest náhrobních kamenů díla vzácného. Ty označovaly místa, kde odpočíval zakladatel toho kláštera, jeho rodiče a dva bratři.«

»To je jenom pět kamenů,« vpadl Václav.

»Šestý byl už napřed připraven pro posledního bratra; pro toho, jenž nás všude prováděl. Ale více nežli těm kamenům divili jsme se něčemu jinému: Kolem náhrobního kamene toho

při dvoře královském princ z Viany, Gaston de Foix, jenž se měl stát krále navarským. Byl mladý, sličný muž a měl za manželku Majdalénu, dceru francouzského krále, onu, která již předtím byla zasnoubená nebožtíku našemu králi českému Ladislavovi a pro kterou již přibylo do Francouz velké poselstvo od nás, víte-li, jak jsem už vypravoval.

Mnoho ten princ jednal s panem Lvem a na Čechy a na našeho krále Jiříka se vyptával.

Pro naši poctivost a kratochvíli odbývány všeliké hry a zápasy, jak nařídil sám kastilský král. Při jedněch zápasech, kdy se shromáždilo velké množství šlechty a lidu, také tři biskupové tu byli, dal se pan Jan Kolovrat Žehrovský v zápas se španihelským rytířem, jenž byl pro svou sílu obecně na slovo brán. Byl sám člověk nevelký a napohled nepatrný. Ani jsme věřit nechtěli, toho že ještě nikdo, ani nejsilnější, nepřemohl. Viděli jsme, jak se Španihelové posměšně usmívali, když pan Jan, jako Žehrovský, se proti němu postavil.«

Panicové se také usmívali, a jsouce jisti, že uslyší o vítězství svého hrdiny zalíbeného, mnuli si ruce.

»Na dané znamení,« pokračoval starý vladyka, »vzali se oba do křížku. Žehrovský chytil Španihela za ramena a sevřev ho jako kleštěmi, zatlačil ho asi dva kroky k nedaleké zdi a tu ho přitiskl na lavičku, takže Španihel chtěj nechtěj musil naráz usednouti. Když se marně namáhal vymknouti se panu Žehrovskému a silně kopal, pan Žehrovský přitiskl více, až se Španihel svalil na zem. A tu si náš hrdina na něj sedl na znamení, že zvítězil.«

Panicové tleskali radostí a Václav zvolal:

»Což ti hrdí Španihelové? Co tomu říkali?«

»Byli jako zařezáni. Žasli nad silou Žehrovského a velice se mrzeli, že cizinec pokořil jejich siláka dosud nepřemoženého. Ani krále to valně netěšilo. Ačkoliv bylo již vlastně po zápase, poslal biskupy, o nichž jsem se zmínil, a několik rytířů k panu Lvovi, aby přiměli pana Žehrovského k novému zápasu. A tak se stalo.

My se radovali z vítězství svého krajana a těšili jsme se, že i podruhé pokoří hrdé Španihely. Byli bychom jim toho z té duše přáli, ale štěstí nám tentokráte nesvědčilo. Onen rytíř,

Panicové i Lidunka, jejichž zvědavost děd podráždil, byli by nejraději ještě zůstali a poslouchali. Tentokrát však jejich prosba nic nevydala a dědeček na jejich naléhání odvětil, usmívaje se:

»Až zítra, broučkové, až zítra. Krotíte svou zvědavost, cvičte se v tom. Zítra bude vás ještě více těšiti.«

12.

Když příštího dne za prvního soumraku starý vladyka Mezihorský usedl do křesla poblíže krbu, jehož oheň mile hřál a šerou jizbu osvětlil mlhavou září, snášeli panicové i Lidunka o překot své stoličky bez lenochu a usadili se na nich u nohou dědových.

Starý pan Šašek Mezihorský, těše se z jejich dychtivosti, pravil: »Milé děti, prve nežli vypovím podivnou tu příhodu, jak jsem vám včera slíbil, poslechněte něco málo o něčem jiném, abyste pak mému vypravování jak náleží porozuměli. Před šedesáti lety, když jsem byl ještě malým chlapcem, byly v Uhrách také boje o královskou korunu. Hlásil se o ni také český král Ladislav Pohrobek, však jsem se již o něm také zmínil, a polský Vladislav. Ladislav byl ještě pacholátko a bojovali za něj namnoze sami Čechové s panem Jiskrou z Brandýsa. Ten mu hájil severní Uhry. V ostatních Uhrách vládl Vladislav, Polák rodem, jenž umluviv načas příměří s Janem Jiskrou z Brandýsa, vypravil se proti Turkům. Nejprve nad nimi znamenitě zvítězil; v jeho vojsku sloužilo také dosti Čechů. Turci sami žádali za mír; i byl umluven a přísahou královou utvrzen. Než král Vladislav, zanedlouho přísahu tu zrušiv, vypravil se nanovo proti Turkům, byl však u Varny, až u Černého moře někde, na hlavu poražen, on pak sám zmizel v boji beze stopy.

Dlouho nechtěli v Uhrách a v Polsku ani uvěřit, že by byl zahynul. Mnoho se vypravovalo, že útekem vyvázl nebo že se dostal do otroctví. A na toho nešťastného krále uherského Vladislava Varnanského vzpomněli jsme si daleko ve Španihelích, jak jsem děl, když jsme putovali z Olmeda do Salamanky.«

Tu pan Lev najal ještě jednoho z té vesnice (před vesničany poustevník neprchal) a toho vyslal napřed nahoru, aby poustevníka v poustevně zdržel tak dlouho, dokavad bychom my tam nepřišli. Tak se stalo. I stoupali jsme kamenitou stezkou vzhůru do stráně, nejprve vyprahlým suchopárem a pak lesem. Unavili jsme se jak náleží, nežli jsme se nahoru dostali. I stanuli jsme na neveliké planince a zanedlouho jsme došli k nepatrné chaloupce u skály. To byla poustevna. Poustevník stanul právě mezi dveřmi, když jsme se přiblížili.«

»Jak vypadal?« ptali se vnukové vladykovi.

»Byl muž slušně vysoký, osmahlé tváře, černých vlasů, ale dlouhou bradu měl bílou jako sníh.«

»To vypadal tuze staře,« mínil Václav.

»Skoro jako sedmdesátník.«

»A jak král Vladislav?« ptal se nanovo Václav.

»Tomu, jak pan Lev už dole vypočetl, bylo by tenkrát dobrých čtyřicet let, nebo když bojoval u Varny, bylo mu něco přes dvacet let. Ale to pana Lva nemátlo, že spatřil muže zdánlivě mnohem staršího. Utrpením, zármutkem a přísným životem člověk naoko zestará a vypadá starší, nežli je. Druhdy lidem dosti mladým zbělejí vlasy a vousy před časem.«

»A jak byl oblečen?« ptala se Lidunka. »Měl na sobě dlouhou popelavou sukni a pod ní žíněnou košili. Dobře jsem ji postřehl, třebaže se snažil, aby ji ukryl. Jak stanul ve dveřích, pozdravili jsme jej a pan Lev nařídil tlumočnickovi, aby se ho otázal, kde je zrozen a jakého je národa.

,Což záleží na tom pánu tvému, aby zvěděl, odkud přicházím?‘

Pak pan Lev promluvil sám nejprve česky, pak latinsky, ale poustevník neodpověděl. Polský poutník stál po všechnu tu dobu nehnutě a z poustevníka očí nespustil. Tu pojednou se obrátiv, prosil pana Lva, aby poustevník zul střevíce. ‚A nač?‘ otázal se pan Lev, žasna jako

»Já bych myslila, že byl,« pravila Lidunka zhluboka povzdechnuvši. Jaroslav s ní souhlasil. Václav však zvolal: »A já zase, že ne!«

»A proč?« ptali se všichni.

»Proto: Kdybych já byl třeba českým králem a stalo se mně jako králi Vladislavovi a já žil dvacet let v cizině, v poušti, a kdyby najednou znenadání přišli krajané a promluvili na mne česky a mluvili o Čechách, já bych snad také plakal, ale vykřikl bych radostí a výskl bych si.«

Starý vladyka za této řeči mile a spokojeně se usmíval a pak pravil:

»Byl-li ten poustevník král Vladislav, kdož ví, proč tak jednal. Ale to se mi líbí, že máš svou mateřskou řeč tak rád, i svou vlast. Tu lásku si zachovej a vy všichni po všechen život. Nebo není nad řeč vlastní, nám přirozenou, a nad rodnou zemi, věřte, neboť viděl jsem a poznal drahý kus světa i to, co je cizina a co vlast.

A nyní abych dopověděl. Když jsme se vrátili z poustevny, jeli jsme dále silnicí do Salamanky, kamž jsme šťastně dorazili. Pěkné město, výstavné, plno krásných kostelů, ale nejvíce jsme se divili vysokému učenému tamějšímu, všude na slovo branému. V Praze je dosti studentů, ale to nic není proti valnému jich počtu v Salamance. Tam žáky a studenty vše se hemží. Mnoho slavných a učených mistrů a doktorů tam měli, kvůli nimž právě se studenti zdaleka široka hrnuli do toho města. Ze Salamanky jeli jsme na půlnoc a pak k západu, až jsme přibyli k veliké řece. Přes tu nás přepravili. Trvalo však dlouho, neboť na pramici nevešlo se více nežli dva lidé a nanejvýše dva koně. Když jsme se tak šťastně přeplavili na druhý břeh, stáli jsme již na půdě království portugalského.

Zpočátku se nám mile cestovalo; zanedlouho však nastaly takové svízele, že nebyly menší než ty, jež vytrpěli jsme v zemi kastilské. Brali jsme se divokými horami, strmými stezkami, takže jsme sotva dostali koně nahoru, sami pěšky se namáhající; často byli jsme v nebezpečství nad hlubokými propastmi, v nichž dole divoké bystřiny horské šuměly a se pěnily. Ty byly po jedné straně, po druhé pak strměly srázné stěny skalní, zanikající ve výši v oblacích.

Byla tu také zvláštní podívaná na divoké stromy neznámé a nevidané, z nichž jeden měl pěkné listí, zvláště po dešti libě vonící. Mnoho nesnáze i nebezpečství byly také pro četné

Lev přání své oznámil, dal se král do smíchu, cože si český pán tak nepatrné věci přeje. I dal panu Lvu dva otroky a přidal sám hned ještě opici, řka žertem, že otroci i opice jsou zajisté v Čechách velmi vzácní.«

»A přivezli jste je do Čech?«

»Jak vypadali?«

»A což ta opička?« ptali se panicové a Liduška jeden přes druhého.

»Jeden z těch otroků,« odpovídal starý vladyka, »byl pravý mouřenín, černý jako kopt a lesklý, blýsknavých očí, velikých rtů a kudrnatých vlasů. Ten druhý byl více nám podoben, ale hrubě osmahlý, hnědý, skoro až do černa. Toho jsme do Čech nedovezli. Zemřel nám cestou a myslím, že samou tesknoutou. Ten druhý mouřenín vydržel a pan Lev jej pak daroval s jinými dary svému švagrovi, nebožtíku králi Jiřímu, slavné paměti.«

»A opička?« ptala se nanovo Liduška.

»Ta, má kočička, dostala se na blatenský hrad do hrubé veliké klece. Přivezlť pan Lev rozumné to zvířátko pro radost svému synkovi, nynějšímu nejvyššímu sudímu v našem království, panu Zdeňku Lvovi z Rožmitálu a na Blatné.«

Liduška i panicové měli ještě různé otázky stran tohoto u nás tak neobyčejného zvířete, a když je starý vladyka všechny, jak mohl a uměl, zodpověděl, pokračoval ve svém vypravování:

»Když jsme se ode dvora královského navrátili do své hospody, když měli již všechno na odjezd připraveno, nemálo nás a nejvíce pana Lva překvapilo, co jsme shledali. Čekaliť tam na našeho pána nejen oba otroci s opicí, ale také dva překrásní koně ceny veliké, které portugalský král k vyžádanému daru ještě přidal. Když pak pan Lev chtěl na hospodě za sebe a za nás platit, řekli mu, že všechna útrata je vyrovnána, že Jeho Milost královská všechno sám dal zapraviti. Tak jsme z toho krásného města Bragy vytrhli a dali se na půlnoc. Dorazili jsme pak k řece jménem Minho, přes kterou když jsme se přeplavili, stanuli jsme zase na půdě

společnou úradou bylo ustanoveno, aby se nikdo zlata ani nedotýkal. Činili tak z opatrnosti, nevědouce, čí je a v jaké zemi se octli.

Pak odebrali se opět na palubu, lidské duše nepotkavše, a vyzdvihli kotvy. Pak se plavili okolním poklidným mořem po nějaký čas, až pojednou se dostali do temných, hrozivých vod. I nebe nad nimi bylo ustavičně zataženo a moře, třebaže nedul žádný bouřlivý vítr, dmulo se v těch končinách jako divé. Dále před nimi kupily se nebetyčné vlny; divný hlas jejich jako hřímání i řev, omamující hukot a syčení, jak jedena přes druhou se hrnuly, naplňovaly všechno povětří. Na všechny padla v těch místech nevýslovná úzkost. I jednali o tom, co činit, mají-li se do hrůzy pustit a dále plout, nebo hned se vrátit. Plavci dvou lodí rozhodli se posléze, že pustí do toho vlnobití, za ním že bude zajisté rozkošná země.

Plavci však na třetí lodi ustanovili se, že se tam nepustí, že však spustí kotvy a zůstanou před tím rozzuřeným, nevídaným vlnobitím a že počkají ty čtyři dny, jak si jejich smělí druhové vyžádali. Tak se stalo. Všichni se vespolek vážně rozloučili, neboť dobře věděli, že tu běží o hrdlo. Smělé ty dvě lodi, naposled na pozdravení vystřelivše, zamířily zrovna do té divoké spousty vodní, kdež se vlny kupily a zase kácely a válely jak zuřivé šelmy vespolek se potírající. Druhové jejich úzkostně hleděli za loďmi, jež mezi bouřlivými vlnami záhy zanikaly jako mezi horami. Lodi zanikaly a marně na ně čekali den, druhý, třetí. Když ani čtvrtého se neukázaly, tu druhové počali se naděje vzdávat. Než zůstali přec ještě a čekali pátý i šestý den, ano více. Když však ani šestnáctého dne po zmizelých nebylo ani potuchy, tu obrátili loď, míříce zpět k domovu. Smutně se ohlíželi po divném moři, jež zajisté pohltilo jejich odvážné druhy.

Cestou tam, pak za těch šestnácte dnů plných nejistoty, i na zpáteční cestě zkusili plavci mnoho běd a svízelů, zvláště strachu a nejistoty, takže jim z toho až vlasy prokvetly, tváře pohubly a povadly jako starcům. Co plavci vypravovali, to měli také zaznamenáno v lodních knihách. I uvěřil jim král a hojně je podaroval za jejich odvážlivost.«

»Tak tam, co jste vy, dědečku, přišli, přece nebyl konec světa,« zvolal pojednou Jaroslav.

»Tenkráté byl, milé děti, tenkráté všude říkali a věřili, že to skalnaté místo u moře, Stella obscura, je nejzazším na světě a že za ním nic není nežli pustopusté moře.«

»Ale ti plavci připluli k ostrovu plnému zlata,« bránil se Jaroslav.

»Ano, ale to byla jenom pověst, co jsem vám vypravoval. Něco pravdivého však na tom přece bylo, neboť asi třicet let po tom, co jsme my tam ve Španihelích na konci země meškali, vydalo se opět několik lodí na západ tím neznámým mořem a uhodily na pevnou zemi. A nyní tam ustavičně jezdí, jak slyšeti, a jsou tam prý za mořem mnohé ostrovy a země plné zlata, drahého kamení, divných lidí a zvířat i vzácného koření a léků.«

»Ano, plebán nám onehdy také o tom vypravoval.«

»Tak už tedy, milé děti, Stella obscura, čili jak také po latinsku říkají konci světa Finis terrae, není koncem světa; ale já ještě na něm byl,« dodal starý vladyka s úsměvem.

»A jak dále?« ptali se vnukové.

»Dále jsme tenkrát přece nemohli, když jsme byli na konci světa,« odvětil vesele děd a dodal:

»Když jsme tedy uviděli Kompostellu a za ní konec světa, navrátili jsme se opět do města Bragy, kdež jsme se byli s králem portugalským rozloučili. Když jsme tam přijeli podruhé, již tam nebyl, ani jeho dvůr. V polovici měsíce září byli jsme poté v městě Evoře, kdež jest krajina nad jiné krásná a úrodná. Tři měsíce po zasetí mají tam žně, víno pak se daří tak ohnivě, že se pije jen s vodou, a nikoliv čisté. Odtud z portugalské země zamířili jsme opět do Kastilie, kdež nás stihla zlá nehoda. Pan Burian ze Švamberka se nám náhle roznemohl. Bylo ještě štěstí, že jsme přijeli v ten čas k jednomu klášteru v horách, jenž slul Guadalupe. Byl velmi veliký jako nějaké městečko a množství poutníků se tam scházelo ze všech končin světa. V tom klášteře přijali pana Buriana do nemocnice a tam jsme ho musili nechat, poněvadž pan Lev nemohl tak dlouho čekat, až by se postavil.

Smutně se pan Burian s námi loučil hlavně proto, že musil sám v cizině zůstat, a nám ho bylo také líto, poněvadž jsme mu dobře neutišili. A také jsme se nemýlili; nebo pan Burian se více do Čech nevrátil. Zemřel tam v tom španělském klášteře. Škoda ho, byl to statečný pán, myslí udatné.

Ale vtom se opodál ozval hlas, tenkráté zněl jako hlas andělův, ač to byl hlas jako hrom. Byltě to hlas pana Žehrovského, Kolovrata. Ten jeda mezi posledními, vzpomněl si, cože tak dlouho se nevracím. I ohlédl se a také jel kousek zpátky. A to byla má spása, neboť jen tím uslyšel mé volání. Ihned křičel na krajany, aby šli na pomoc. Domnívalť se nejprve, že těch loupežníků je mnoho. Sám však na ostatní nečekal, nýbrž z koně sesednuv, hnál se mně na pomoc.

Mezi krajany strhl se nemalý poplach. Každý chtěl pomoci; ale stezka byla úzká a rytíři s panem Lvem, a co byli lidé šlechtičtí, jeli vpředu; za nimi pak šli koně nákladní a pro ty nebylo žádného vyhnutí. Jak se dostatí zpět ke mně na stezce tak bezděky zatarasené?

Dlouho se rozmýšleli. Pan Lev první seskočil z koně a vlezl pod nákladní koně a soumary, kde nebylo vyhnutí; a tak se soukaje po kolenou, propletl se pod koňmi mezi jejich kopyty a několik ostatních z družiny za ním.«

»Byli také v nebezpečnství,« mínil Václav.

»Ovšem,« odvětil děd, »kdyby byl některý z koní kopl nebo vyhodil, mohla z toho být třeba smrt. Ale ani toho nedbali, chvátajíce vysvobodit krajana. Bůh jim to odplat'! Byl jsem jim za to velice vděčen a budu do smrti nejdelší, třebaže toho jejich přispění pak nebylo ani třeba.

Já jsem se, jak jsem děl, zoufale bránil, a když jsem už umdléval, dodal mně nové síly hlas Žehrovského, jenž křičel jako hrom na ty loupežníky, klna jim česky i španělsky, a na mne volal, abych jen chvilku ještě vydržel. Viděli, že se jim nezdaří, že mne neodvedou. Ale pustit mne přece nechtěli, nýbrž svrhnutí dolů do bažiny, abych tu bídňě zahynul. I chytil jsem se skaliny pevně jako klíště a darmo mne odtrhovali, darmo bili a zuřili. Pojednou jsem cítil, že se mně uvolnilo. Když jsem se ohlédl, prchali loupežníci a pan Žehrovský za nimi s obnaženým mečem. Nedostal je však. Zmizeli ve skálách, v nichž byli jako doma a po nichž uměli lézti jako kamzíci. Bylo by neopatrnó bývalo, za nimi se pouštět.

A tak pan Kolovrat, zahnav je zpět, obrátil se ke mně. Zatím už také pan Lev a ostatní přichvátali a ujali se mne. Šaty mé byly úplně roztrhány, měl jsem kolik ran, byla i kolena od skály do krve odřena. Zemdlel jsem tím tuhým a nerovným zápasem tak, že jsem sotva na

vypadal: vyhublý, sešlý, žluté barvy a zešedivělý. Tak velice zkoušel v otroctví a tak se soužil.

Tenkrát tedy v té katalánské zemi, kde jsme ho ztratili, hrubě jsme pro něj se rmoutili, a zvláště pan Lev. Jak by ne! Byltě to druhý pan z jeho družiny, kterého pozbyl. Nejprve pan Burian ze Švamberka a opět pan Bořita z Martinic. Tak jsme se nevesele brali katalánskou zemí, až jsme přijeli do města Barcelony, jež rozkládá se při samém moři. To město je velice krásné i všecko jeho okolí. Nemálo jsme se tam divili stromům palmovým, jejichž ovoce je podobno fíku, chutí svou ale sladší a lahodnější. Palmě té říkají datlová. Všecka krajina kolem je tuze líbezná, takže pan Lev hodlal sem tam v okolí se podívat; nechal toho však, když uslyšel, že není nikde jisto, zvláště před mořskými loupežníky, kteří se tu ustavičně potloukají.

Řekli jsme si, že je škoda takového krásného kraje, zrovna ráje, pro zlý katalánský lid. Však kdyby mořští loupežníci neměli u něho podpory, jistě by tam nemohli tak hospodařit. V městě Barceloně divili jsme se nejen krásné výstavnosti, ale také obecné a veliké čistotě. Ulice měli všechny dlážděny a každý dům byl jako klícka. A pak v přístavu, milé děti, toho hemžení! Těch korábů a různých loděk, jež tu stály zakotveny nebo přijížděly neb odjížděly! Jak v lese bylo nad nimi, a to od stožárů různé velikosti a síly.

V Barceloně se nám velmi líbilo, a přece jsem byl rád, když jsme odtud vytrhli, neboť byli jsme již na zpáteční cestě, blížili jsme se k domovu, po němž se mně nyní již často zastesklo.«

»To jste již byli dlouho na cestách,« mínil Václav.

»Rok bez malička, neboť bylo počátkem listopadu l. P. 1466, když jsme vytrhli z Barcelony, míříce opět do francouzské země, jinou však stranou.«

15.

»Z Barcelony jsme přijeli do města Perpignanu, odtud do města, jež slove Narbonna, v zemi francouzské. Však záhy jsme poznali, že jsme se dostali do Katalónie, neboť to byl jiný lid,

»Ano, sídleli. Však jsem také viděl krásný ten, nádherný hrad v městě, v kterémž hradě měli své sídlo. Tenkrát, když jsme tam meškali, přebýval tam papežský legát. Pilně jsme si krásné to město prohlíželi a také valně vzpomínali. Pan Lev z kronik věděl, že tu v Avinionu před sto a třiceti lety byl návštěvou u papeže český král Jan Lucemburský a že na dvoře papežském přijali ho co nejslavněji. Mnoho kardinálů mu jelo v ústrety a oslavili jeho vjezd do města. Král Jan pobyl tu čtrnácte dnů a za tu dobu utratil deset tisíc zlatých, to jest dukátů. Však tu jeho slávu Čechové zaplatili. Byltě to král sice udatný, ale útrata, jenž si svého národa nic nevážil, ano mu nepřál a jen po cizině toužil. Však za jeho doby mnoho cizáctví se k nám dostalo, zvláště nádhera kroje, takže naši páni velmožní přestávali chodit si po staročesku. Ještě více nežli o něm mluvili o jeho synu, o císaři Karlu Čtvrtém a králi českém, jak sem do Avinionu častěji zavítal, a meškaje tu při dvoře papežském, obcoval s muži znamenitými a učenými. A ještě na jiného znamenitého Čecha jsme tu vzpomínali, jenž tu také zemřel, po jehož hrobu však jsme nadarmo pátrali.«

»A kdo to byl?« ptali se panicové najednou.

»Jan Milíč, milé děti, muž znamenitý a zbožný. Ten byl předchůdcem mistra Jana Husi, slavné paměti. Milíč první jal se směle hlásati, jak je nutno opravy v církvi, nešetře přitom nikoho, vytýkaje každému po zásluze. Sám byl živ jako svatý. Řeč jeho ohnivá působila pravé divy. Kostely ani nestačily, když kázal, a proto před kostely, na náměstí míval svá kázání. Ale to nebylo mnohým vhod, zvláště mnichům, kteří tenkrát nevedli život pořádný. I obžalovali Milíče u papeže, a tu Milíč se odebral do Avinionu ke dvoru papežskému. Tam dokázal, jak byl křivě obžalován a jak jeho nové učení je správné a snahy jak jsou čisté, vpravdě křesťanské. I jednali s ním pak poctivě, mnohé cti mu prokazujíce. I s kardinály stoloval. Ale pojednou se roznemohl a nestonav dlouho zemřel, želen zvláště kardinálem albánským, jenž mu byl velikým přítelem a příznivcem.

To stalo se asi devadesát let před naším příchodem do Avinionu.

Milíč byl muž života příkladného a odchoval mnoho žáků, kteří pak kráčeli v jeho šlépějích, připravujíce půdu mistru Janu Husovi. Jednoho z těch žáků jistě znáte,« dodal starý vladyka.

třeba k jeho jednání, a my také toužili něco slyšet o domově. I myslili jsme, že se nejspíše něčeho v Benátkách dovíme. A proto jsme tam tak pospíchali.

I jeli jsme vlašskou zemí, krajinou, jež slove Lombardie. Jako jsme se posledně brali samými horami, tak nyní samou rovinou, a to velice úrodnou. Tam v těch horách viděli jsme, že je měsíc prosinec, tu v té rovině lombardské to valně znáti nebylo. Sníh nikde neležel a za dne bylo kupodivu mírně. Jen noci byly studené.«

»To jste zase byli ve staveních a hráli jste se,« mínila Lidunka.

»Och, milé děti, tam namnoze ani nevěděli, co jsou kamna. V domech měšťanských jako u nás jsme je ani neviděli. Nikde. Jen krby tam mají. Což se nám, pane, po našich velikých teplých kamnech někdy zastesklo!

Takto pak Lombardskem jedouce, přiblížili jsme se k nejhlavnějšímu tam městu, k Mediolanu. Nejprve v jedné vsi jsme zůstali před městem, do něhož pan Lev poslal hlasatele k vévodovi milánskému. Hlasatel se záhy vrátil, s ním přišli dva vévodovi poslové s uctivým pozváním od svého pána.

I přistrojivši se čistě i koně své, jeli jsme k Mediolanu. Drahný kus cesty přišel nám v ústretu vlastní vévodův bratr s mnohými rytíři. Již zdaleka nás vítali veselým trubením a bubnováním a pana Lva pak sám vítal velmi poctivě a srdečně.

V Mediolaně městu měli jsme již hospodu připravenou a všechny zásoby, jakých nám bylo potřebí. Pan Lev ovšem záhy odebral se k vévodovi samému a měl s ním dlouhé jednání o to, aby vévoda byl také prostředníkem u papeže. O tom jsme my tenkrát ovšem nevěděli. My si bedlivě prohlíželi město, jež je velmi veliké a výstavné. Z bílého mramoru byl vévodův palác hrubě opevněný a z takového kamene také veliký a krásný kostel sv. Ambrože. Však ještě nebyl dostavěn. V tom kostele nám ukázali hrob sv. Ambrože a dvě věci, jež nás živě upamatovaly na Čechy a staré časy.

Slyšely jste, milé děti, že kdysi, dobrých tomu nyní tři sta let, naši předkové pomáhali Němcům ve válce proti Vlachům, jak český kníže Vladislav byl za to od římsko-německého císaře Fridricha korunován za krále českého.«

lebek, brnění, plátů, pancířů, štítů, kopí, mečů a kuší, jakož i velkých praků jakživ jsem neviděl a neuvidím. A což plachet lodních a lan a provazů a jiného náčiní lodního, jež neumím ani pojmenovat, bylo nashromážděno v tom stavení! I viděli jsme očitě, jaká to mocná a bohatá obec, a nedivili jsme se, proč jedno město vykonává takovou mocnou vládu po všem moři i v mnohých dalekých zemích.

Zrovna před vánoce, bylo r. 1466, rozloučili jsme se s tímto krásným městem, na něž nikdy nezapomenu, a jeli jsme po moři až do městečka Mestria. Odtud jsme šli všichni pěšky, i sám pan Lev, do Tervisie, kdež na nás čeled' s koňmi a se vším nákladem čekala. V tom Tervisiu bylo čtyři sta mlýnů, z nichž skoro všecku mouku dováželi do Benátek.

V Tervisiu sedli jsme opět na koně a pak vzhůru, na půlnoc. Jak jsme si vám, milé děti, tenkrátě výskali, neboť jsme domů zamířili, do vlasti, do drahých Čech! I jeli jsme nejprve rovinou, pak jsme se dostali do vysokých neschůdných hor, jež slovou Alpy. V těch horách u vesnice Ponthavia končilo se panství benátské, a tu překročivše hranice, vstoupili jsme na půdu říšskou. Tu jsme neviděli takových obzvláštních a nevidaných věcí jako dosud. Jen to nám bylo divno, když jsme těmi horami v zemi korutanské jeli, že jsme málokoho viděli, jenž by neměl vole. Pak jsme přijeli do města Villaka a odtud do hrazeného nevelkého města Celovce. Z korutanské země dostali jsme se do Štýrksa, a to do města Hradce Štýrského. Tenkrátě tam zrovna meškal císař německého říše Fridrich, toho jména IV., strýc někdy našeho českého krále Ladislava, jak jsem se také o něm nejednou zmínil. Pamatujete-li si.«

»Ano, ano. Čechové mu jeli pro nevěstu do franské země,« volali mladiství panicové.

»Tak tedy císař tam byl se svým dvorem a vévodové saští Arnošt a Albert, pasovský biskup a mnoho pánů a rytířů, většinou samých Němců. I strojili vám tam zrovna veliký turnaj. Rozumí se, že jsme se před šraňky nestavili, abychom se jen dívali, ale přihlásili jsme se také.«

Panicové oba zatleskali radostí a Jaroslav zvolal:

»A což pan Kolovrat Žehrovský?«

»Ach, nezapomněli jste na něj. Ovšem, ovšem že nescházel a ukázal, že Češi také něco svedou. Byl ten turnaj takový, že vždy deset rytířů jelo proti desíti jiným, a tu pak nastalo veliké klání. Saský vévoda Albert půjčil panu Kolovratovi svého válečného koně; ale zle se mu půjčka vyplatila. Pana Kolovrata postavili zrovna proti nejsilnějšímu Němci, neboť naši protivníci byli sami Němci. A byl vám ten Němec jako hora veliký a silný a nejslavnější v turnajích, protože dosud neporažený. Rytíř ten se jmenoval Riemberger, dobře se pamatuji.

I rozjeli jsme se proti sobě v plném odění, s hledím spuštěným, a koně byli také v plátech. Vtom, jak jsme se srazili, byl to náraz náramný a prudký, vzepl se kuň pana Žehrovského jako svíčka a hned poté se svalil a krev z něho stříkala proudem. Každý jiný na tom koni byl by daleko ze sedla vyletěl a bez sebe zůstal. Ale pan Kolovrat Žehrovský, však víte, jak v Bruselu do zdí vrážel, zůstal v sedle jako přibitý. Císař, vévodové a všichni žasli.«

»A ten Němec?«

»Pan Hanes Riemberger, ten ležel v písku. Nevydržel při tom nárazu. Koně pana Žehrovského sice zranil, ale při tom nárazu vyletěl ze sedla a ležel v písku jak široký tak dlouhý.« Panicové se smáli radostí a s nimi i Liduška.

»A což ty, dědečku, tys také o tom turnaji zápasil?« vzpomněl si pojednou Václav. »Ano, milý synku, zápasil a nutil jsem se a všechnu sílu sebral, neboť pamatoval jsem, abych zjednal českému jménu čest, a ne hanu a smích. A tak jsem s pomocí boží také v sedle zůstal a nad svým protivníkem zvítězil. Z toho měl pan Lev nemalou radost a na přímluvu samého vévody saského Alberta a toho pasovského biskupa pasoval mne císař Fridrich za odměnu na rytíře. Tak jsem si na té cestě dobyl rytířství, a to na Němcích, což mne obzvláště těšilo.

Z Hradce Štýrského jeli jsme dále do Čech, nejprve do Rakous, přes Nové Město za Vídní. Tam jsme proto zajeli, že tam právě meškala císařovna Eleonora, manželka císaře Fridricha. To byla sestra krále portugalského a od ní měl pan Lev na cestu listy, kteréž mu dobře posloužily, zvláště v zemi portugalské. Nyní jí vyřizoval pozdravení a vzkázání jejího bratra, krále portugalského, a odevzdal jí listy z její vlasti. Všecko to jí velice těšilo, vřet' každému srdce po jazyce svém, a dlouho se vyptávala pana Lva. On ní všechno vypravoval, jak jsme se v portugalské zemi měli, jak jej bratr její podaroval dvěma krásnými a vzácnými koňmi,

Děd se usmál a pravil:

»Za bouřlivých, válečných časů každý mnoho zkusí. Však vám to nesmlčím, a jaka jsem již leccos pověděl, povím zas, abyste poznali, jaký to byl slavný král pan Jiřík a jací znamenití žili tenkrát mužové, vlasti své milovní. Žel, že záhy zemřel!«

»Pan Lev ho přečkal?« zeptal se Václav.

»Přečkal. Zemřel devět let po panu Jiříkovi. Pánbůh jim dej věčnou slávu! Zemřeli oni a zemřeli již většinou i všichni ostatní, i —«

»Pan Kolovrat Žehrovský.«

»I on, a co živ budu, nepřestanu ho chválit, jaký to byl znamenitý rytíř a bojovník, jenž v dalekých zemích zjednával čest českému jménu. Jsem tu již sám, milé děti. Mám jen, co jsem zažil a nač vzpomínám. Viděl jsem mnoho, zkusil mnoho. Viděl jsem kraje rozkošné, vpravdě rajske, města překrásná, hrady výstavné, poklady a všelika umění lidská, ale věřte, že nejkrásněji je ve vlasti. Milujte ji z té duše a svůj jazyk mateřský. Cvičte se ve všem umění a vědění, tužte se, abyste vlasti byli ke cti a prospěchu a abyste ji dovedli bránit, když by to kázala potřeba. A kdyby vás svět a cizina sebevíce lákaly, pomněte na starého děda svého, jenž vám praví: ukažte se vždycky věrnou Juditou, kteráž jest pro vlast nebezpečné i hrdlo své vážila, též Judas Machabejský činil tak až do smrti a naši předkové za Žižky i krále Jiříka, slavné paměti!«

A ve vyjasněných očích paniců i Liduščiných zářil slib, že na slova dědova nezapomenou a že se dle nich zachovají.